

Striden inom labour

Inför den stora partikongressen i slutet av denna månad pågår en livlig, på vissa håll hetsig debatt inom den engelska socialdemokratien. Utan tvivel söker ledarna i tyshet finna kompromissformler som utåt skall ge åtminstone skenet av enighet och bryta udden av motståndarnas påstående att labour på grund av inre splittning är ur stånd att segra i en valstrid eller att överta regeringens skötsel. Men hittills ser det snarare ut som om partikongressen måste ge bilden av hårda politiska och personliga motsättningar.

Den deklaration som partistyrelsen framlade på församlingen kallade "Utmaning till England" (Challenge to Britain), men denna stolta beteckning framstod närmast som ett försök att överskyla aktstyckets moderation. I socialiseringsfrågan begärdes självfallet att regeringen Churchills avsocialiseringsåtgärder inom stål- och transportindustrin skulle återgå, men i övrigt uttryckte man sig med stor försiktighet; kemiska industrin, maskinindustrin, flygindustrin skulle överföras i offentlig ägo då så befundes lämpligt. Inom båda flyglarna av partiet har dessa och andra medlande formuleringar framkallat kritik. I en rad motioner till partikongressen från lokala avdelningar — till stor del behärskade av bevaniterna — har man förordat socialisering av alla grundläggande industrier, medan å andra sidan uppmaningar har framkommit att i det närvarande läget avstå från alla socialiseringskrav av större betydelse. Den radikala linjen har främst drivits i en del inlägg i New Statesman och i bevaniternas Tribune. Moderationen, för att int säga konservatismen, har fått ett samlade uttryck i det betänkande om "offentlig äganderätt" (public ownership) som nyligen publicerades av fackföreningarnas centralorganisation, Trades Union Congress (TUC).

Fackföreningarna förklarar i allmänna ordalag att den socialisering som genomförts varit värdefull och att man principiellt skall fortsätta på samma väg. Inom vissa områden, särskilt kolindustrin, har effektiviteten i hög grad ökat, säger man — utan tvivel med rätta, ty vanskötseln av kolgruvorna var tidigare en av det engelska folkhushållets skandaler. I fråga om lönerna är erfarenheterna högst blandade; gruvarbetarnas löner har stigit med 50 procent mera än de

egentliga industriarbetarnas, järnvägsmännen har däremot endast fått tre femtedelar av den genomsnittliga stegringen, inom gas- och elektricitetsverken har samma löneökning skett som den inom andra socialiserade eller privata näringsgrenar vanliga. "Socialiseringen kan inte öppna dörren till obegränsade lönestegringar"; bakom denna självklarhet i betänkandet skymtar insikten att i själva verket socialiseringen på denna punkt saknar avsevärd betydelse. Det är betecknande att man inte gör något försök att hävda att arbetslusten eller livsglädjen i största allmänhet skulle ha stimulerats av känslan att vara verksam i statsföretag, i "egna" företag. Den särskilt av hr Wigfors omhuldade tanken att socialisering skulle medföra ägandets lycka — och att man därför skulle arbeta ungefär som på sin egen sommarstuga — har visat sig vara en total illusion.

Snarare tycks det vara så att socialiseringsivern minskat inom folket. "Det skulle inte vara sant att i dag påstå att den allmänna opinionen är starkt förberedd för överförande av nya industrier till offentlig äganderätt", heter det. Därför måste man gå varligt fram och ta hänsyn till erfarenheten och samhällets omedelbara behov. Det väsentliga är att öka investeringarna och att därmed möjliggöra industriell expansion, inte att socialisera vad som redan finns. På enskilda punkter yppas en kritik av socialiseringsorganisationen, som inte går väl samman med de generella lovorden i principuttalandena.

Sälunda betonas att centralisationen drivits för långt och att det visat sig svårt att dra en gräns mellan ministeriernas och de inom skilda företag eller industrier verkande förvaltningsrådets befogenhet.

Resultatet av dessa överväganden blir att de brittiska fackföreningarna i dagens läge tar avstånd från så gott som all ytterligare socialisering, dvs. de önskar inte att en eventuell ny arbetarregering skall driva socialiseringslinjen som något väsentligt. Den enda punkt — utöver återsocialisering av det avsocialiserade — i vilken man tar en klart positiv ståndpunkt är vattenkraft och vattenverk, där visserligen kommunerna övertagit det mesta, men där dock en del finns kvar i privat ägo. Detta är inte någon stor sak; många icke-socialister instämmer i kravet. På de andra områden som partistyrelsen för ett par månader sedan utpekade som socialiseringsobjekt är TUC däremot i hög grad reserverad. I fråga om den kemiska industrin, flygindustrin, maskinindustrin, skeppsbyggnaden påyrkas utredningar eller upprättande av råd med vissa dirigerande befogenheter — inte socialisering.

Detta betänkande erinrar om en tendens som Max Weber ansåg sig kunna fastslå redan för fyrtio år sedan: det är de intellektuella, främlingarna, inom arbetarrörelsen som främst ivrar för extrema åtgärder, den stora massan av arbetare gör det inte. Vid den förestående partikongressen kommer efter all sannolikhet strid ännu en gång att stå mellan de lokala partiavdelningarna, som består av principsocialister utanför arbetarklassen, och de stora fackföreningsorganisationerna. Det är de sistnämnda, med sin väldiga majoritet inom partiet, som kommer att segra — en seger för försiktighet och saklighet, ett nerlag för ideologisk politik och illusionism.